

Příloha č. 1

k zápisu z 10. jednání Vědecké rady pro sociální práci konaného dne 19. května 2014

**STANOVISKO
VĚDECKÉ RADY PRO SOCIÁLNÍ PRÁCI**

**K PRACOVNÍM DOKUMENTŮM PRO TVORBU VĚCNÉHO ZÁMĚRU
ZÁKONA O SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍCÍCH
NA OBDOBÍ ČERVEN – ZÁŘÍ 2014 (pracovní verze květen 2014)**

Vědecká rada pro sociální práci považuje za pozitivní, že byl vytvořen prostor pro diskusi se sociálními pracovníky k předloženým pracovním materiálům a že materiály jsou přepracovávány na základě připomínek.

Sociální pracovníci jsou schopní a ochotní formulovat svá stanoviska.

Očekávané přínosy právní úpravy Vědecká rada formulovala již ve svých dřívějších stanoviscích, předchozí formulace se tedy v tomto stanovisku neopakují.

Vědecká rada zdůraznila, že při formulaci návrhu zákona by měly být vzaty v úvahu především zájmy klientů a potenciálních klientů sociální práce. Z hlediska obvyklého kánonu „profesionální etiky“ má být pozornost profesionála soustředěna na zájmy klienta, resp. pokud se odborné zájmy dostanou do konfliktu se zájmy klientů, mají mít přednost zájmy klientů.

Vědecká rada doporučuje formulovat platnost zákonné úpravy pro výkon sociální práce tak, aby bylo zřejmé, že tento zákon se vztahuje na sociální pracovníky ve všech gescích všech veřejnoprávních i soukromoprávních institucí, aby se předešlo situaci, že některé subjekty budou uplatňovat vymezení sociální práce a sociálního pracovníka odlišná od ustanovení v zákoně.

Vědecká rada navrhuje doplnit do textu definici pojmu profese s ohledem na fakt, že v navrhovaném textu se tento pojem běžně používá, aniž text obsahuje jeho definici.

Vědecká rada doporučuje zpracovat definici sociální práce tak, aby sledovala principy vytváření definice podle formální logiky. Podle těchto principů je třeba:

1. definovaný pojem nejprve přiřadit k obecnějšímu pojmu (hypernymu), aby bylo určeno, za co definující definované považuje → je to „*odborná pomáhající činnost/profese ...*“. Teprve pak je možné a potřebné
2. specifikovat odlišnost definovaného v rámci obecnějšího významu pojmu (v rámci hypernymu), který je určen v bodě 1, což v daném případě znamená uvést, čím se daná odborná pomáhající činnost/profese liší od jiných odborných pomáhajících činností/profesí → „*... jejímž účelem je ochraňovat důstojnost lidí v obtížných životních situacích ovlivňováním interakcí se subjekty, které mohou jejich důstojnost příznivě či nepříznivě ovlivňovat nebo ji ovlivňují*“.
3. Přiřazení definovaného k hypernymu (viz bod 1) a specifikace odlišnosti definovaného v jeho rámci (viz bod 2) má podle principů logiky zajistit, aby definice odlišovala (diskriminovala) definovaný pojem od jiných pojmů, které spadají pod dané hypernymum. Jestliže je sociální práce „*odbornou pomáhající činností/profesí*“, musí ji její specifikace v rámci tohoto hypernymu odlišena od jiných odborných pomáhajících činností/profesí. A protože „*ochranou lidské důstojnosti*“ se zabývají i jiné odborné pomáhající činnosti (sociální politika, psychologie, speciální pedagogika aj.), nebo proto, že se to od nich ve společnosti očekává (medicína, advokacie aj.), nespĺňuje vymezení sociální práce pouze jako „ochrany lidské důstojnosti“ požadavek logicky chápané diskriminace. → Ten lze naplnit upřesněním uvedené definice: „*... jejímž účelem je ochraňovat důstojnost lidí v obtížných životních situacích ovlivňováním interakcí se subjekty, které mohou jejich důstojnost příznivě či nepříznivě ovlivňovat nebo ji ovlivňují*“. Ostatní pomáhající činnosti/profese se totiž ochranou důstojnosti lidí v obtížných životních situacích, která by spočívala v ovlivňování interakcí se subjekty, které mohou jejich důstojnost příznivě či nepříznivě ovlivňovat nebo ji ovlivňují, primárně nezabývají.

Vědecká rada dále doporučuje vyhnout se v textu návrhu odkazům na specifické přístupy v sociálních vědách nebo v sociální práci, a omezovat tak riziko ostrakizace stoupců těch přístupů v sociální práci, které nejsou zmíněnými odkazy označeny.

Vědecká rada doporučuje definovat v textu průběžně pojmy sociální pracovník a klienti sociálního pracovníka v souladu s definicí sociální práce, která je použita v úvodních pasážích pracovního textu. Vědecká rada se domnívá, že není třeba dále vymezovat činnosti sociálního pracovníka – výčty v sobě nesou riziko, že některá činnost bude ve výčtu opomenuta a následně bude možné uplatnit výklad, že činnost, která není ve výčtu uvedena, nespadá do definice výkonu sociální práce. Vědecká rada doporučuje činnosti sociálního pracovníka z definice vyčlenit do výkladu některých pojmů.

Vědecká rada doporučuje vyjasnit smysl a účel navrhovaných sociálních klinik. Pokud jsou míněny jako nástroj vzdělávání sociálních pracovníků, nechť je to takto deklarováno a ustanovení o sociálních klinikách jsou obsažena v části o dalším vzdělávání. Vědecká rada rovněž upozorňuje, že ve věci sociálních klinik není jasně vyjádřena role profesní komory a navrhuje dát právo profesní komoře ustavit sociální kliniku jako nástroj dalšího odborného vzdělávání sociálních pracovníků.

Vědecká rada upozorňuje, že stávající formulace požadavků na odbornou kvalifikaci sociálních pracovníků nese riziko, že odborná způsobilost bude uznávána i těm, kteří neabsolvovali studium v sociální práci v plném rozsahu (vystudují Bc. v jiném oboru a Mgr. v sociální práci).

Vědecká rada doporučuje, aby bylo jasně vymezeno, co má sociální pracovník v rámci dalšího vzdělávání studovat a podle čeho má akreditační orgán uznávat jako relevantní obsah dalšího vzdělávání. Jinak existuje riziko, že další vzdělávání nebude plnit připravovaným zákonem stanovené cíle. Vědecká rada doporučuje vymezit vzájemné role profesní komory a vzdělavatelů.

Vědecká rada navrhuje formulovat využití supervize jako nástroje podpory kvality výkonu sociální práce a dopracovat dotčená ustanovení tak, aby sociální pracovníci dostali dostatečnou právní podporu pro využívání supervize.

Vědecká rada upozorňuje, že možnost profesního postavení sociálních pracovníků a profesního růstu je dosud pracovními materiály formulována vágně. Chybí jasná kritéria, jak se sociální pracovník stává specialistou.

Vědecká rada navrhuje lépe oddělit profesní postavení sociálních pracovníků, kteří jsou definováni rolemi a činnostmi, od sociálních pracovníků, kteří jsou tvůrčí a koncepční. Pokus o zavedení nového pojmu socionom podle Vědecké rady dehonestuje status tvůrčích a koncepčních pracovníků v očích sociálních pracovníků z praxe. V této souvislosti Vědecká rada upozorňuje, že časté terminologické pochybnosti a nejasnosti a snahou o jejich řešení vyvolávané změny formulací by mohly v procesu přijímání projednávání návrhu zvyšovat riziko neakceptování návrhu a doporučuje sjednotit terminologii v celém textu.

Vědecká rada opětovně konstatuje, že podle jejího názoru lze žádat profesní komoru o expertní vyjádření (odborná stanoviska pro daný konkrétní případ), nikoli však závazná stanoviska, která by měla platnost pro větší počet případů. Je možné formulovat standardy, kritéria rozhodování, není však reálně možné, ani žádoucí, aby komora určovala, jak mají sociální pracovníci myslet.

Vědecká rada navrhuje doplnit kompetence profesní komory tak, aby komora mohla v zájmu (potencionálních) klientů a v zájmu vytváření podmínek pro výkon kvalitní sociální práce, legitimně vyjednávat se státní správou, samosprávou, zaměstnavateli a dalšími relevantními subjekty.

Vědecká rada konstatuje, že není konkrétně popsán postup procesu vzniku profesní komory a tím se zvyšuje riziko, že komora vznikne způsobem, který není zákonem vymezen, což by ve svém důsledku poškodilo zájmy oboru a klientů. Podpora MPSV v první fázi zahájení činnosti je podle Vědecké rady potřebná, přičemž MPSV by mělo pomoci přípravnému výboru komory do doby jejího plnoprávného ustavení ekonomicky, organizačně a metodicky. V případě absence ustanovení o takto chápané podpoře vzniku komory nebude proces ustavení komory právně legitimní a nebude legitimní v očích potencionálních členů.

Vědecká rada současně doporučuje, aby byla formulována zásada orgánů profesní komory respektovat rozdílné přístupy sociálních pracovníků a nebránit jejich uplatnění, přestože s nimi nemusí souhlasit (názorová různorodost). Všechny proudy, směry, přístupy v sociální práci mají mít podle Vědecké rady v zájmu klientů právo na existenci a právní ustanovení o komoře mají být formulována tak, aby neskýtala právní legitimitu rozhodování, která by toto právo sociálních pracovníků různých orientací omezovalo.